

— et aktuelt lærermiddel
i tidsskriftform

Norsknytt

ISSN 0801 5368

- "Helt ubeskrivelig"
- Henrik Ibsen viste sprudlende rimglede
- Henrik Ibsens liv og diktning, tidslinje
- Fedrelandssangene, nasjonens minnedikt
- Kåseri, en munter, muntlig sjanger
- Å intervju
- Eventyrslottet Alhambra inspirerer diktere
- Dikt om dyr
- Prøv deg som gjendikter, fra engelsk

- Finn 14 forfattere og tekstene deres
- Lær om litterære sjanger
- Norskryss 2 - 2006, nynorsk
- Norskryss 2 - 2006, bokmål
- Tentamen i norsk, langvarsoppgave
- Fremmedord på idrettsbanen
- Fremmedord om menneskelige egenskaper
- Skriv og syng: Et bibliotek

Norsknytt har internettseite
www.norsknytt.no

NORSKnytt

E-post: post@norsknytt.no

Hovedsiden
om NORSKNytt
Abonnement
Våre lydkassetter

Et metodikk- og aktivitetsblad for norskfaget i grunnskolen

NORSKNYTT

gir variasjon og liv til norskundervisninga

NORSKFAGET/NORSKNYTT:

Årgang 1990:	«Norsknytt 1/90, 2/90 og 3/90»	50,-
Årgang 1991:	«Norsknytt 1/91, 2/91 og 3/91»	50,-
Årgang 1992:	«Norsknytt 1/92, 2/92, 3/92 og 4/92»	50,-

FØLGENTE ÅRGANGER VIL VI FORTSATT HA PÅ LAGER:

Årgang 1993:	«Norsknytt 1/93, 2/93, 3/93 og 4/93»	200,-
Årgang 1994:	«Norsknytt 1/94, 2/94, 3/94 og 4/94»	200,-
Årgang 1995:	«Norsknytt 1/95, 2/95, 3/95 og 4/95»	200,-
Årgang 1996:	«Norsknytt 1/96, 2/96, 3/96 og 4/96»	200,-
Årgang 1997:	«Norsknytt 1/97, 2/97, 3/97 og 4/97»	200,-
Årgang 1998:	«Norsknytt 1/98, 2/98, 3/98 og 4/98»	200,-
Årgang 1999:	«Norsknytt 1/99, 2/99, 3/99 og 4/99»	200,-
Årgang 2000:	«Norsknytt 1/00, 2/00, 3/00 og 4/00»	200,-
Årgang 2001:	«Norsknytt 1/01, 2/01, 3/01 og 4/01»	200,-
Årgang 2002:	«Norsknytt 1/02, 2/02, 3/02 og 4/02»	200,-
Årgang 2003:	«Norsknytt 1/03, 2/03, 3/03 og 4/03»	200,-
Årgang 2004:	«Norsknytt 1/04, 2/04, 3/04 og 4/04»	200,-
Årgang 2005:	«Norsknytt 1/05, 2/05, 3/05 og 5/05»	200,-
STORKRYSS A3-format (til opphenging der folk samles)		kr. 25,- pr. stk.

NB! Porto/forsendelsesomkostninger kommer i tillegg.

Ønskes et større antall av
enkelte hefter, be om
pristilbud.

**Send bestilling til: NORSKNYTT
PB 303
7601 LEVANGER**

E-post: post@norsknytt.no

Norsknytt tilbyr kassetter til bruk i undervisningen. Her fins opplesninger av dikt og prosa, konkurranser i grannespråk og ordkunnskap m.m. Tre av kassettene inneholder viser og sanger tilrettelagt for skolebruk. Be om tilbud på kassettene.

NORSKnytt

Utgiver: NORSKNYTT ANS

Redaksjon: NORSKNYTT, Postboks 399,
7801 NAMSOS, telefon 74 27 42 96 – 993 56 096

Abonnement: NORSKNYTT, Postboks 303, 7601 LEVANGER, tlf. 91 7735 34

E-post: post@norsknytt.no – Internett: www.norsknytt.no

Redaktør: Jon Hildrum © Kopiering av stoff som er tilrettelagt for elever, er tillatt.

Abonnement (4 NR. PR. ÅR) KR. 460,- PR. ÅR.

NR 2 - 2006 (107)

MAI

32. ÅRGANG

“Helt ubeskrivelig”

Når reporterne skal intervju idrettsfolk og andre som har vunnet store seire, kommer det tradisjonelle spørsmålet: “Hvordan føles det?” Svaret er også programmessig: “Helt ubeskrivelig.” Nei, ingen ting er ubeskrivelig. Problemet er at folk ikke har fått øving i å gi gledene ord. Ofte nok lufter vi våre negative følelser for hverandre, men de positive opplevelsene holder vi for oss selv. Det gjør vi selv om vi vet at delt glede er dobbelt glede.

“Vi må lære oss selv og barna et språk for positive følelser,” sier psykolog Lisbeth Brudal i boka “Helsefølelser”. “Gylne øyeblink bør samles som jordbær på et strå og avnytes året rundt.” Brudal nevner fire momenter som de mest karakteristiske for opplevelser av gylne øyeblink: Intens sanseopplevelse, en lykksalig følelse av mestring, enhet med omgivelsene og enhet med andre mennesker. Noen opplever alle momentene, andre bare ett av dem. Livskunst er å gjenoppleve disse øyeblinkene og kjenne hvor godt opplevelsen gjorde.

Et variert og rikt ordformål om glede og gode følelser vil hjelpe oss til å mestre de ulike livssituasjoner vi vil møte. Litteraturlæsning, særlig dikt, bidrar til å gi oss ord for følelser. La lesning og skriving gå hånd i hånd.

Barn kan i mange sammenhenger fortelle hvor glade de ble, hvor i kroppen de kjente lykkefølelsen best og hvilke farger opplevelsene hadde. I skolen bør vi oppfordre elevene om å snakke om sine gylne øyeblink. Norsknytt tar gjerne imot korte skildringer av hvordan glede oppleves.

Henrik Ibsen viste sprudlende rimglede

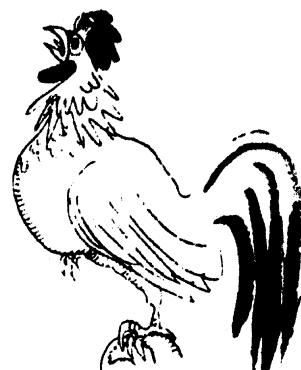
Henrik Ibsen får overveldende oppmerksomhet i Ibsenåret 2006. Han blir, som rett er, først og fremst berømmet som en av verdens fremste dramatikere. Men den gode Henrik skrev også dikt. Tre av skuespillene, “Kjærighetens komedie”, “Brand” og “Peer Gynt”, er skrevet i bunden form. Lange episke dikt, de meste kjente er “Terje Vigen” og “På viddene”, vitner også om rimkunstneren Ibsen. Likeens diktene i samlingen “Digte”. Det fins få nordmnenn, om noen i det hele tatt, som har skrevet så mange diktlinjer i bunden for som Henrik Ibsen.

Ibsen var en av de mest rimglade norske dikterne, og han likte å briljere med sine rimferdigheter. Å bruke firestavelsesord som rent enderim hører til sjeldenhetsene. Ibsen greide det. Her er et eksempel fra et av hans vers: Sangforening - tangforgrening. Også i dette nummer av Norsknytt bringer vi stoff om dikterhøvdingen Henrik Johan Ibsen.

Kryssordvinnere i Norsknytt 1 – 2006

Nynorsk

Andreas Ø. Kvamme, 10 A, Lundamo ungdomsskole, 7232 Lundamo
Trine Brubakken, 9 B, Åretta ungdomsskole, 2606 Lillehammer
Ksenia Jensen, 9 A, Vang barne- og ungdomsskule, 2975 Vang i Valdres
Rebekka Stormo, 8 A, Høknes ungdomsskole, 7800 Namsos

Bokmål

Line Løkken, 10., Smestad ungdomsskole, 2605 Skurva
Jørgen Danielsen, 8 B, Seljestad ungdomsskole, 9482 Harstad
Torgeir G. Olsen, 8 B, Møre ungdomsskule, Hatlehol, 6012 Ålesund
Iselin Hansen, 10 D, Alta ungdomsskole, 9500 Alta

Takk for kryssordløsningene. Avkrysningene viser at flertallet av elevene syns vanskegraden er middels. Velkommen med nye kryssordløsninger.

Uten norsk stopper Norge

Slagord må til i vår tid - også for norskfaget. På et norskkurs kom deltakerne med forslag til slagord for faget sitt. Her er noen av forslagene:

Vær eksklusiv Lær norsk Knapt en promille i verden kan norsk

Norsk er best for nordmenn

Morsmålet er hjertespråket

Ja til norsk

La elevene prøve seg som slagord-forfattere. Snakk først om hva som er typiske kjennemerker for denne sjangeren. Norsknytt tar gjerne imot slagord for norskfaget.

ORD OM BØKER

Den som eier en hage og ei boksamling mangler intet

Cicero

Bøkene er våre gode venner - også når de snur ryggen til oss

Bøker er ikke fetende, men nærende

Den beste virkning en bok kan ha, er å få leseren til å tenke selv.

Det beste ved en bok er ikke de tanker den inneholder, men de tanker den framkaller.

Rytmen er et nytelsesmiddel

Vi har fått rytmen i voggegave. Vi kjenner pulsslagene, vi kan lytte etter pusten, og vi kan merke oss skrittenes rytme når vi går eller løper. Alt omkring oss har sin faste rytme, dag og natt - og årstidene.

Rim, rytmesanger og ellinger

Du husker sikkert rim, rytmesanger og ellinger fra barneåra. Skriv ned noen av dem og sammenlign med dem som medelevene har skrevet. Eldre mennesker husker rim og sangleiker fra sin barndom. Skriv ned noe av det de kan fortelle. Lag klassens rim- og reglesamling.

Det er kraft i rytme

Før de kraftige grave- og løftemaskinene kom, måtte de tunge løftene på arbeidsplassene gjøres ved hjelp av muskelkraft. Her var det vel kjent at når en tok i bruk rytme, gikk arbeidet lettere. Sjøfolkene hadde sine spesielle arbeidssanger, sjantiene, når ankeret skulle trekkes og når seilene skulle heises. Når bygg skulle reises, tømmerstokker flyttes, båter drages i land og i mange andre situasjoner, ble sang og rytmiske rop tatt i bruk. Idrettsfolk er helt avhengige av å finne en god rytme dersom de skal yte maksimalt i idrettsøvelser.

Ritmiske heiarop oppildner idrettsutøvere

Store folkemengder kan knyttes sammen ved hjelp av rytme. Alle kjenner rytmiske slagord fra idrettsbanen, opptog eller politiske møter. Når den rytmiske "bølgen" går og heiaropene runger på en fotballarena, gir det en sitrende stemning som oppildner både spillere og publikum. Det er sagt at de rytmiske heiaropene fra heimepublikum kan tilsvare en tolvte spiller på et fotballag!

Rim kan gjøre slagord mer fengende. Daglig ser og hører vi eksempler på at reklamen bruker rim og rytme for at slagordene skal sette seg fast i hukommelsen hos folk.

Vi fornemmer rytmen selv om vi ikke skjønner språket

Rytmen overvinner landegrensene. Om vi hører et dikt på et språk som er fremmed for oss, kan vi lett fornemme og bli fascinert av rytmen. Den danske forfatteren Karen Blixen, som i mange år bodde i Afrika, leste et dikt på dansk for afrikanere. De gledet seg over rytmen og sa: "Tal mer, memsahib, tal som regnet".

Dikt med fri rytme

Mange diktere har følt at rimet og den faste rytmen binder dem for mye når de skal skrive dikt. Derfor velger de heller en fri rytme. Det er en rytme som ikke følger noe fast skjema, men som føyer seg mer etter det skiftende innholdet i diktet.

Musikk uten rytme?

I musikken er det oftest slagverket som tar seg av de regelmessige skiftningene mellom tunge og lette slag. Rytmen gir spenning og liv til musikken. Det lydlige virkemidlet som rytmen representerer, er viktigere i lyrikken enn i de fleste andre litterære sjangrene.

Finn – og lag tekster med rim og rytme

1. Let i aviser og andre trykksaker, og finn reklametekster med rim eller rytme.
2. Lag heiarop for klassen, for et idrettslag du liker, for en person du ser opp til, for hjemstedet ditt, for skolen, for fedrelandet, for et fjell, et dyr e.l.
3. Lag en reklametekst med rytme, og gjerne også med rim. Det kan være for en matrett, et klesplagg, en sportsartikkel eller noe annet som du synes det er verdt å reklamere for.
4. Lag et lite gratulasjonsvers til en person som fyller år, eller som har gjort en fin innsats på et eller annet felt.

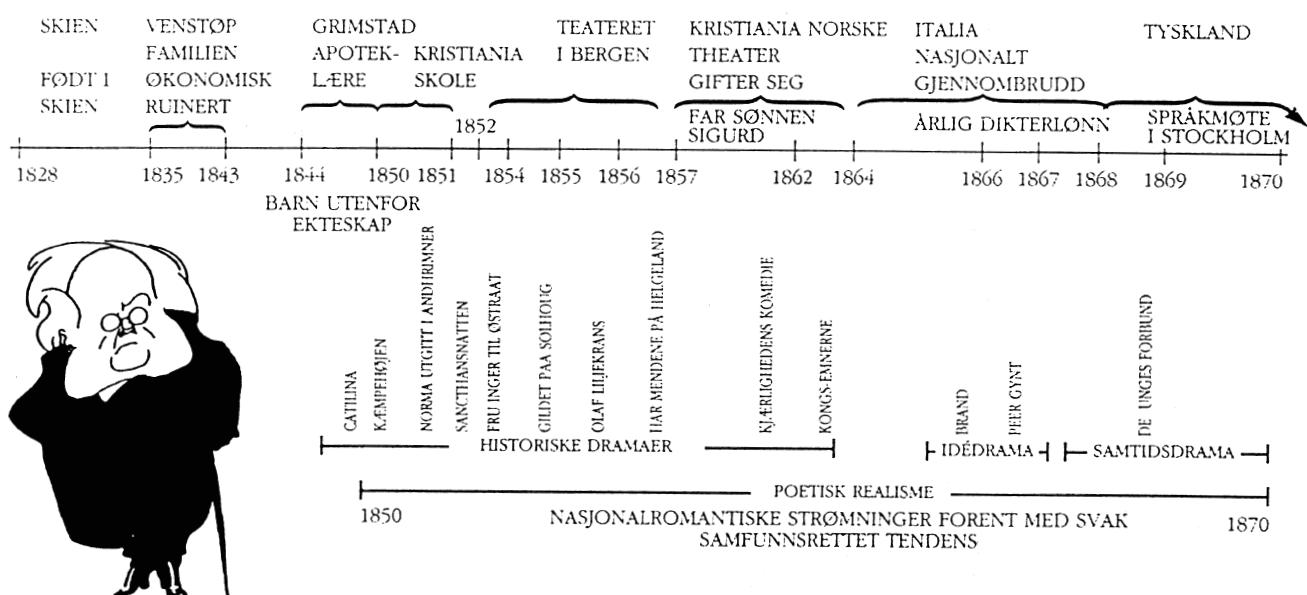
Henrik Ibsens liv og dikting, tidslinje

Det er i år 100 år siden Henrik Ibsen døde. Ibsenåret 2006 blir markert med en rekke arrangementer her i landet og i utlandet. Henrik Ibsen regnes som far for det moderne drama og verdens fremste dramatiker etter William Shakespeare.

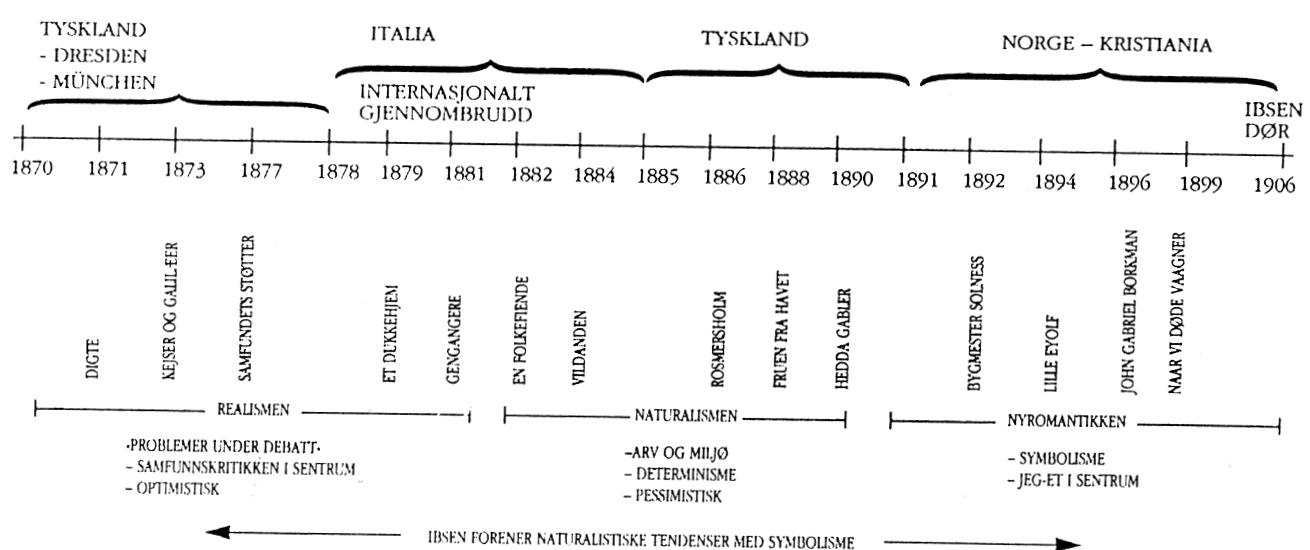
Det har vært etterlyst en enkel oversikt over Ibsens liv og dikting til skolebruk. Tidslinjer nedenfor viser sentrale fakta om dikterhøvdingen og hans litterære produksjon.

Ibsens liv og forfatterskap – Del 1: 1828–70

Ibsens liv og forfatterskap – Del 2: 1870–1906

Kilde: Ellen Ugland: Søkelys på ET DUKKEHJEM av Henrik Ibsen. NKS-forlaget 1998.

Ibsenruteord

Emne: Navn fra Henrik Ibsens mest kjente skuespill

Når du har løst oppgaven rett, kommer tittelen på et Ibsen-skuespill fram i feltet under X.

(Du må selv finne ut om det er fornavn eller etternavn som skal inn i ruteordet.)

X

- A 1 Hun ventet på Peer mer enn 40 år.
(Hennes kjente sang avslutter det lange skuespillet.)
- 2 Ung jente i "Byggmester Solness"
(Etternavnet hennes er Wangel. Hun egger byggmesteren til å klatre til topps i et høgt tårn han har bygget. Hvordan går det da med Solness?)
- 3 Smed i "Peer Gynt"
(Han er med i slåsskampen mot Peer i bryllupet på Hægstad. Blir senere gift med bondedatteren på Hægstad.)
- 4 Familienavn i "Vildanden"
(Familiefaren, Hjalmar, er fotograf.)
- 5 Hovedperson i skuespill fra 1866.
(Denne personen er prest. Skuespillet har hans navn.)
- 6 Hun danset for Peer Gynt i Afrika
(Hon var beduinhoudingens datter. Edvard Grieg komponerte dansemusikken.)
- 7 Ung jente, 14 år, i "Vildanden"
(Henrik Ibsens søster hadde samme navn.)
- 8 Familienavn i "Et dukkehjem"
(Mannen er advokat. Paret har tre barn. Ibsen skrev skuespill mens han bodde i Italia.)
- 9 Det mest kjente etternavnet i Ibsens skuespill.

1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						

B

En skikkelse fra Ibsens mest kjente skuespill vil komme fram i det loddrette feltet under X.

- 1 " - - - - Gabler" (1890)
(En pistol spiller en sentral rolle i skuespillet fra 1890)
- 2 Kvinnelig hovedperson i "Et dukkehjem"
(Den mest omdiskuterte kvinnan Ibsen har skapt.)
- 3 Mannlig hovedperson i "Et dukkehjem"
(Han har mange kjælenavn på sin kone som går fra han: Lerkefuglen, ekornet, sanglerken, min dyreste eiendom.)
- 4 Datter av storbonden på Hægstad
(Peer Gynt røvet henne fra bryllupet og drog til fjells med henne, men han nektes å gifte seg med henne.)
- 5 Solveigs lillesøster
(Peer møter Solveig og hennes søster på Hægstad.)
- 6 "Hærmennene på " - - - - - " (1858)
(Et historisk skuespill som foregår i Nord-Norge.)
- 7 " - - - - fra havet" (1888)
(Dragningen mot havet er den grunnleggende atmosfæren.)
- 8 "John - - - - - Borkmann (1896)
(Hovedpersonen som er forhenværende banksjef, har vært fengslet for økonomisk utroskap. Han mener selv at han ble uskyldig domt.)
- 9 Kjent forfatter 1828 – 1906
- 10 Det meste kjente fornavnet i Ibsens dramaer
- 11 "Fru - - - - til Østråt" (1857)
(Historisk skuespill med handling fra første del av 1500-tallet.)

Når du har arbeidet deg gjennom disse Ibsen-ruteordene, vet du ganske mye om Ibsens mest kjente skuespill.

Fedrelandssangene - nasjonens minnedikt

Ingen årstid har fått så mange sanger som våren. De lyse månedene når naturen våkner til nytt liv igjen, er gjennom tidene blitt priset med glade ord og toner. Mange av sangene er naturlig nok blitt knyttet til vårens store festdag, 17. mai.

Vår- og 17. mai-sangene trykkes i aviser, blad, allsanghefter m.m.. Dessverre ser vi alt for ofte at festarrangørene glemmer å nevne forfatterne til disse sangene. Når åndsverk presenteres, skal opphavspersonene nevnes. I et kulturland burde dette være en selvfølge.

Manglende forfatternavn under sangene fører med seg at folk flest er ukjent med hvem som har diktet de mest kjente sangene våre. Flere stikkprøver i de øverste klassene i grunnskolen avslørte at mer enn halvparten av elevene ikke visste hvem som har skrevet fedrelandssangen vår. Mange mente Henrik Wergeland var forfatteren.

Nesten ingen hadde rede på forfatteren til fedrelandssalmen. Få kunne oppgi de første ordene i denne salmen. Ingen visste at hundreårsdagen for Elias Blix død ble markert i 2002. Blix står også som forfatter av vårsangen framfor noen annen, "No livnar det i lundar". Nord-Norges mektige "nasjonalsang", "Å eg veit meg eit land" er også en av sangperlene som Blix har diktet.

Når 17. mai nærmer seg, er det en god grunn for å repetere nasjonalsangene våre og gi opplysninger om forfatterne. Sangen som regnes som Norges første nasjonalsang, er "For Norge kjempers fødeland" ("Norges skål"). Sangen som egentlig er en drikkevisse, ble skrevet av trønderen Johan Nordahl Brun i 1771. (Brun står også som forfatter av Bergens-sangen.) Sangen ble fort populær i Det Norske Selskab i København, men danskene så den som opprørsk. Den ble derfor ikke trykket fritt før i 1814.

En begeistret Henrik Wergeland utropte sangen som den "norske Marseillaise". Selv skrev Wergeland i 1841 "Småguttenes nasjonalsang" som begynner slik: "Vi ere en nasjon vi med-." Denne sangen og "For Norge kjempers fødeland" har samme melodi, visstnok komponert av Andre Gretry. I 1861 skrev selveste Henrik Ibsen sangen "Vi er et folk, vårt land er fritt". Også denne sangen går på melodien til "For Norge kjempers fødeland".

I 1820 lyste Selskabet for Norges Vel ut en konkurranse om den beste norske nasjonalsang. Henrik Anker Bjerregaard vant prisen med "Sønner av Norge", som ble Norges populære, "kronede" fedrelandssang inntil "Ja, vi elsker" overtok i 1864.

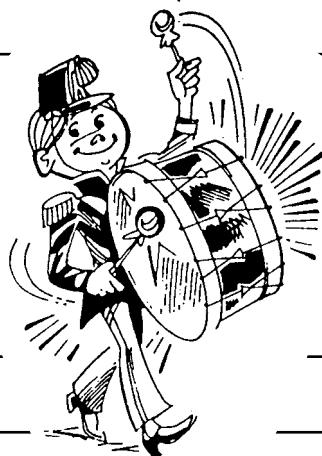
Bjørnstjerne Bjørnsons tekst var frisk og ny. Sangen var fri for "pynteadjektiv" som herlig, mektig, stolt osv. Her gikk dikteren rett på sak med substantiv og verb og en førstelinje som lett samlet en folkemasse til allsang. Bjørnsons fetter, Richard Nordraak, komponerte en fengende melodi til sangen.

Flere ganger har aviser, radio og andre lyst ut konkurranser om en moderne fedrelandssang, men folk vil ikke bytte ut "Ja, vi elsker". Sangen har vært brukt i nær 140 år og nordmenn har gjort sine bragder i inn- og utland og er blitt en del av den norske folkesjela.

Hvem har diktet vår- og 17. mai-sangene?

Her kommer ei liste over kjente vår- og 17. mai-sanger. I ramma nederst på sida står forfatterne hulter til bulter. Skriv rett forfatter bak hver sang. Greier du 19 rette?

1 Ja vi elsker dette landet	
2 Gud signe vårt dyre fedreland	
3 Fagert er landet du oss ga	
4 Blant alle lande i øst og vest	
5 Vi ere en nasjon vi med	
6 For Norge kjempers fødeland	
7 Sønner av Norge	
8 Gud signe Noregs land	
9 Å Vestland, Vestland	
10 Å eg veit meg eit land	
11 Mellom bakkar og berg	
12 No livnar det i lundar	
13 Norge i rødt, hvitt og blått	
14 Menuett i mai	
15 Vårsøg	
16 Å leva det er å elska	
17 Her ser eg fagre fjord og bygder	
18 Du skal få en dag i mårå	
19 Vi vandrer med freidig mot	

Henrik Wergeland, Ivar Aasen, Alf Prøysen, Henrik Ibsen, Hans Hyldbakk, Elias Blix, Elias Blix, Elias Blix, Tore Ørjasæter, Anders Hovden, Ole Vig, Henrik Anker Bjerregaard, Vidar Sandbeck, Johan Nordahl Brun, Anders Vassbotn, Aasmund Olavson Vinje, Finn Bø, Arne Garborg, Bjørnstjerne Bjørnson

Slik gjør vi det

Små drypp fra lærer til lærer

Lærerens private lille nynorskordliste

Å rette skriftlige elevarbeider er tidkrevende, spesielt mye tid tar det å rette sidemåltekster på nynorsk. En blir stadig overrasket når en ser hvilke skrivemåter de nye ordlistene godkjener. Det kan være praktisk at læreren lager sin egen vesle ordliste med nynorske "overraskingsord". Da sparer en seg bryet med å slå opp for å kontrollere om for eksempel ordene Norge, søvn og ansikt kan skrives slik på nynorsk.

"Snart er det vel bare ikkje, ein, eit, eg, kven, kva og korleis igjen av nynorsken," sa en trofast "nynorskretter" nylig.

Den store bildeflyttedagen

Gjenstander som har stått på samme plass i lang tid, blir usynlige for oss. Vi er så vant med at de skal være der at vi registrerer dem ikke. Derfor er det nødvendig med omflyttinger og forandringer nå og da. Et maleri eller en annen kunstgjenstand kan bli oppdaget på nytt når vi omplacerer dem. Husk også at det er nyttig å skrive opplysninger om bildene på lapper på baksidene. Slike bildehistorier gjør bildene enda mer interessante.

Artige lydlige latinske navn på norske dyr

Alle dyr har navn på latin. I noen tilfeller virker det som det latinske navnet er et forsøk på å herme den lyden dyret gir fra seg. Mange dyr har dobbeltnavn (ekko-navn). Hubro har for eksempel fått latinnnavnet bubo bubo. Åkerriksa heter crux crux og trana grus grus. Om disse fuglene har disse lydene, er vanskelig å fastslå. Kanskje kan noen tolke sangen deres slik?

Om dvergflaggermusa sier pipistrellus pipistrellus og rapphøna perdix perdix, vet jeg ikke.

Men slik lyder i alle fall de latinske navna på disse fuglene. At elgen ikke utstøter alces alces og oteren lutra lutra, er jeg helt sikker på. Lell er det interessant å vite hva disse vennene i naturen vår heter på latin.

Moro med flertydige ord

Vitsefortelling er en populær aktivitet, også hos barn og ungdom. I mange vitser er det humoristiske poenget gjemt i ord som skrives likt, men som har ulik betydning. Slike ord kaller vi homonymer. Å jakte på homonymer stimulerer språksansen. Elevene bør oppmunters til å samle på vitser med flertydig innhold. Det er en lystbetont aktivitet. Lag gjerne en homonymvegg i klasserommet. Her er noen eksempler på slike vitser. Strek under de flertydige ordene og snakk om de ulike betydningene disse ordene har.

"Hva er det som trekker så kraftig her?" "Det må være lokomotivet."

"Hvor høyt nådde du i klatrekonkurransen?" "Sånn midt på treet."

"Hvor stor rabatt får jeg når jeg kjøper 20 busker?" "Det kommer an på hvor tett du planter."

"Hvor ligger Liverpool?" "Omtrent midt på tabellen."

"Vegen er i elendig stand." "Ja, vegvesenet burde ha fått seg ei skrape."

"Unnskyld unge dame, har du fyr?" "Ja, han står i køen foran kiosken der borte."

Kåseri, en munter muntlig sjanger

Daglig kan vi høre kåserier radioen. Det er korte, muntlige innslag på om lag fire minutter. I NRK P2 kan vi på hver-dagene klokka 7.25 høre morgenkåseriet. Dette kåseriet er en populær programpost som har mange faste lyttere. Alle vil ha glede av å lytte til morgenkåseriet.

Mange kåsører er "gjengangere" i morgenkåseriet og i andre programposter i radioen. Øyvind Thorsen er en av de mest kjente kåsørene i norsk radio. Han leker seg med ord og har mange morsomme tankesprang, fantastiske overdrivelser og spissfindige formuleringer. Han har gitt ut kåseriene sine i bøker og på cd. Odd Børretzen, Anne B. Ragde, Are Kalvø og Inge Eidsvaag er særpregede forfattere som vi ofte hører som morgenkåsører.

Ordet kåseri kommer av et fransk verb som betyr "snakke med". I et kåseri kan vi si at kåsøren hele tiden småprater med lytteren. Derfor er kåseriet alltid muntlig i formen. Det har en uhøytidelig tone, og smilet ligger på lur hele tiden. Emnet kan være hva som helst. Ofte tar kåsøren utgangspunkt i personlige opplevelser i hverdagen, og spinner tanker omkring disse opplevelsene. Kåseriet kan gjerne knyttes til aktuelle hendinger. Det er viktig at lytteren kjenner seg igjen i stoffet som kåsøren tar opp.

Kåseri som tar utgangspunkt i et ord - assosiasjonskåseriet

Et kåseri kan også ta utgangspunkt i et enkelt ord. Kåsøren kommer med assosiasjoner ut fra dette ordet. Nedenfor ser du et eksempel på et kort assosiasjonskåseri med utgangspunkt i ordet **hopp**.

Mange idrettsutøvere hopper. Når friidrettsfolk hopper oppover, kalles det høyde. Hopper de i en lang bue fra en satsplanke, heter det lengde. Hopper de ved hjelp av en lang stav eller har ski på beina, er de deltakere i stavhopp eller hopprenn. Svenskene kaller det siste bakkhopping. De som hopper lengst eller høyest, blir hoppende glade og hopper øverst på seierspallen. Ei hoppe blir også kalt ei merr.

Felles for friidrettsfolk som hopper, er at de lander i ei hoppgrop. De som hopper med ski på beina, flyr ut fra hoppet og lander i unnarennet på hoppbakken, får hoppkarakterer av hoppdommere. Det gjeveste hopparangementet er den tysk-østerrikske hoppuka. At nordmennene ikke gjør det så bra der, hopper vi over.

- 1 Lytt til morgenkåseriet eller et annet kåseri på radioen. Skriv ned hvem kåsøren var og fortell hva du syntes om innhold og framføring. Snakk om det i klassen.
- 2 Tenk ut emner som du kunne tenke deg å holde kåseri om. Skriv forslagene fra alle elevene på tavla.
- 3 Finn navn på flere kåsører enn dem som er nevnt i teksten ovenfor. Noen særtrekk ved kåseriene som de holder.
- 4 Skriv et kåseri som du framfører for klassen. Du kan for eksempel velge mellom emnene som ble skrevet på tavla. Eller du kan lage et assosiasjonskåseri.

Eksempel på intervju:

Aktiv ung mann

Uttrykket aktiv ung mann passer godt på Trond Liseth (14). Foruten å være målmann på fotballaget "Fart", spiller han trompet i skolekorpsen og i jazzbandet "Louis". Dessuten er han ivrig o-løper.

- Kanskje du har enda flere gjøremål? spør vi.
- Ja, om vinteren liker jeg meg godt i slalåmbakken. Men akkurat nå er jeg og noen kamerater i sving for å få fart på sykkelgruppa i idrettslaget. Det har vært liten aktivitet der de siste årene. Vi venter bare på at snø og is skal forsvinne fra veiene. Sykler er innkjøpt, og lysten til å sette i gang med treningen er stor.
- Hvordan får du tid til å delta så mye?
- Det krever planlegging, vet du. Alle kvelder er opptatt.
- Skolearbeidet, hva med det?
- Jeg er morgenfugl. Leksene gjør jeg unna før jeg går på skolen om morgenen.
- Har du noen plikter hjemme?
- Foreldrene mine maser fælt om at jeg skal hjelpe til, men jeg får ikke tid til det. Lagene der jeg er medlem, er helt avhengige av at jeg møter opp. Det går ikke an å svikte kameratene. Dessuten liker jeg ikke å luke ugras.

Å intervju

Her er noen tips for den som skal prøve seg som intervjuer:

Før intervjuet:

- Skaff deg kunnskaper om det emnet du skal spørre om.
- Skaff deg noen opplysninger om den som skal intervjues (intervjuobjektet).
- Noter spørsmål som du vil stille. Lag helst spørsmål som krever noe mer enn ja/nei-svar. Her er "hva-spørsmål" ofte best, dvs. spørsmål som begynner med *bva, hvem, hvor, hvorfor, hvordan*.
- Du kan velge om du vil skrive ned svarene eller ta dem opp på bånd.

Under intervjuet:

- Skriv først ned navn, adresse og telefonnummer til intervjuobjektet (nyttig å vite hvis det er noe du vil spørre om siden).
- Still spørsmålene klart og tydelig.
- Lytt nøye til svarene du får. Gjør notater, gjerne i stikkordsform (dersom du ikke tar intervjuet opp på bånd).
- Vær klar til å endre spørsmålene du har laget, dersom noe i svarene gjør det nødvendig. Still tilleggspørsmål om det trengs.
- Ikke avbryt den du intervjuer. La vedkommende snakke ferdig før du stiller neste spørsmål.

Etter intervjuet:

- Skriv en råkladd så fort som mulig, mens du husker det hele godt.
- Intervjuet bør innledes med en kort presentasjon av intervjuobjektet (og kanskje også noen ord om saken det dreier seg om).
- Selve intervjuet kan formes på flere måter:
  - 1 Du kan skrive ned spørsmål og svar omtrent ordrett.
  - 2 Du kan gjøre et utvalg, slik at bare det viktigste kommer med.
  - 3 Du kan lage et referat av spørsmål og svar med dine egne ord, slik at det blir en vanlig sammenhengende tekst.
  - 4 Du kan lage en blanding av 1, 2 og 3, slik at noen av spørsmålene og svarene gjengis ordrett, mens andre gjengis i form av et referat.

Eventyrslottet Alhambra har inspirert mange diktere

“Å reise, er å leve,” skrev den danske eventyrdikteren H. C. Andersen som i 2005 ble minnet med store tilstelninger i anledning 200-årsmarkeringen for hans fødsel. På en av sine mange reiser besøkte Andersen det verdensberømte festningverket Alhambra i byen Granada i Andalusia. Alhambra er en av de største severdighetene i verden, og regnes som et av verdens sju underverk. Det er et enestående minne om den rike kulturen som maurerne brakte med seg til den iberiske halvøya. I 1984 kom det med på UNESCOs verdensarvliste.

Alhambra utstråler en aura av romantikk med slott, haveganger, bassenger og fontener i grønn vegetasjon, alt innrammet i makeløst blomsterflor. Eventyrdikteren Andersen og mange andre kunstnere har hentet inspirasjon fra den drømmeverden som Alhambra byr de besøkende på. Her kan vi fornemme stemninger fra “Tusen og en natt”. På det viset har Alhambra påvirket litteraturen på mange måter både i eldre og nyere tid. Norsknytt besøkte Alhamra tidlig på nyåret 2006. Blomsterveldet og fargene i naturen fikk vi ikke se da, selvsagt, med storheten i resten av anlegget imponerte likevel.

Maurerne bygde anlegget mellom 1200- og 1400-tallet. Det ble brukt som residens for Muhammed 1 og medlemmer av nasridernes dynasti. Alhambra ligger vakkert til på en høyde over Granada med de snødekte toppene i Sierra Nevada som bakgrunn. Mulhacen som vi finner her, er den høyeste fjelltoppen på Spanias fastland med sine 3 482 m. (I disse fjellene ligger Europas sydligste skisenter. I 1996 foregikk VM i alpint her. Fra skiløypene er det bare om lag 100 km ned til Solkysten.)

Granada, Andalusias kulturelle hovedstad

Forfatteren Knut Faldbakken er Spania-venn og har besøkt Alhambra og andre severdigheter i det indre Andalusia. “Virkelig å reise betyr å utsette seg for det uforutsette, å teste sin tilpassingsevne, sitt pågangsmot og utholdenhets,” skriver Faldbakken i boka “Mitt tredje Spania” (Dinamo forlag 2003). Her utroper Faldbakken Granada som Andalusias kulturelle hovedstad, og tilfører at byen er flamencoens arnested og forfatteren Frederico Garcia Lorcas heimby.

Vi hører alltid lyden av sildrende, livgivende vann i Alhambra

Araberne forestilte seg Paradis som et sted hvor det fantes vann i store mengder. Faldbakken minner om at en knapt kan stå et eneste sted i Alhambra uten å høre lyden av sildrende vann. Overalt hvor maurerne kom, søkte og fant de vann. I Granada fant de vannkilder oppå toppen av åsen og utnyttet dem. Andalusia blomstret under den arabiske okkupasjonen. Nesten alt som finnes i området av kulturplanter, redskaper, vanningsystemer og dyrkingsteknikker ble innført av “hedningene,” skriver Faldbakken og slår fast at dette gjør Andalusia til Spanias mest spennende landsdel for ham.

Andalusia er mye mer enn Solkysten med turistmaskinene

Svært mange skole-elever besøker Andalusia og får bare se badestrendene og turistmaskinene på Solkysten. Skolene bør oppmuntre elevene til å skaffe seg kunnskaper om landet innenfor kysten i Spanias største provins, for eksempel ved et prosjektarbeid. Her kan en fåtse i interessant stoff som kan komme de fleste fag til gode. Og som gir framtidige reiser et djupere innhold. “Å reise er å leve,” sa H. C. Andersen.

Over en innsamlingsbøsse ved inngangen til Alhambra står følgende tekst:

“Senor, gi sjenerøst til de blinde. For det kan ikke være noen ulykke større enn den, å være blind i Granada.”

Dikt om dyr

2 Hunden Hingo.

Så myk pels
du har, brun og hvit.
Så blanke øyne
som blinker mot meg.
Du er så god å ha
når jeg er alene
jeg er glad
jeg har
alltid deg!

Mariame Elisabeth

3 Billen.
Jeg er en bille.
En liten bille.
Jeg er så liten.
Så du nesten ikke kan se meg.
Så nars.
så du ikke
tror på
meg. —

Anne Greta

4 HESTEN

Kan du tenke?
Ja, jeg tenker mye.
Kan du springe?
Ja, i tau og galopp.
Hvem vil du være?
Meg selv.
Hva heter du?
Kon-blærer.
Er det noe du vil?
Ut å springe.

Hjetil A.

1 HUNLEN.
Jeg er en hunle.
En liten skarp hunle.
Jeg er en som stikker!
Så bare pass deg for meg!

5 HESTEN

Du er et dyr
med spennst og kraft.
Du er rask,
raskere enn de fleste dyr
her i landet.
Svart pels
med hørt i pannen
og ører rett opp.

Trond

6 Mouse

Pys, pys here I am
can you see where
I am?
This is my little
house, it's a nice
place for a
little mouse.

Per Ole

7 Dyr

En hund
springer etter
en katt
som blatter etter
en fugl
som snapper etter
en flue.

Stina

Dikt om dyr

På denne siden står det sju dikt om dyr. Diktene er skrevet i forskjellig form.

1. Hvilke dikt er monologer (dyret forteller om seg selv i første person)?
2. I hvilke dikt skriver dikteren til dyret i andre person?
3. Hvilket dikt er formet som en samtale mellom dyret og dikteren?
4. Hvilket dikt er et situasjonsbilde der flere dyr medvirker?
5. Hvilket dikt likte du best? Begrunn svaret. Drøft svaret med andre.
6. Av håndskriften kan du se hvem som har skrevet dikt 1. Hvem er det?
7. Skriv dyredikt. Det er tillatt å stjele ideer og ord fra diktene på denne siden. Lag gjerne tegninger. Kanskje passer det også å samle dyrediktene i en fargerik dyrediktantologi?

Synonym og antonym på kryss og tvers

1 Minikryss

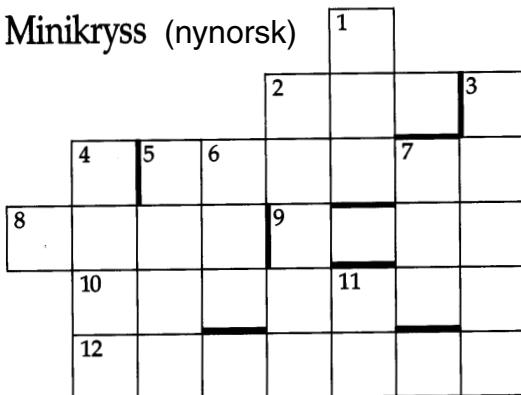

Vassrett:

1. Synonym til røvar, banditt
4. Antonym til lang
6. Synonym til still, tagal
8. Synonym til god, fin, ordentlig
9. Synonym til le, skratte
10. Synonym til moden, myndig, utvikla
11. Synonym til skøyartrek, fantestykke
12. Synonym til lei, motbydeleg

Loddrett:

1. Synonym til skofte, vere fråverande utan gyldig grunn
2. Antonym til tragisk
3. Synonym til klokke
5. Synonym til øve
6. Synonym til blunde
7. Synonym til handtak (omvendt)
8. Synonym til merke (dyrelåt)

2 Minikryss (nynorsk)

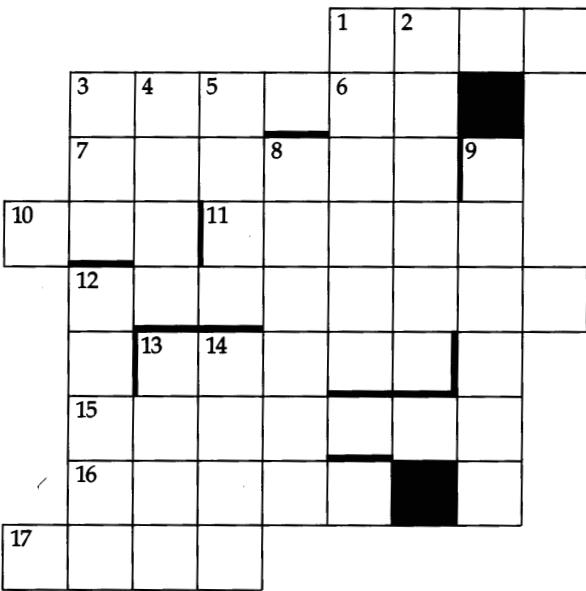

Vassrett:

2. Dyremat
5. Rå, hardhendt
8. Gøy, glede
9. Smart, utspekulert
10. Ikkje gode
12. Avgifter til stat og kommune

Loddrett:

1. Uorden, virvar
2. Søkklasta, proppa
3. I kyrkja
4. Eigedom
5. Støy, uro
6. Til å styre med
7. Sint, forbanna
11. Forsyn deg, set til livs!

3 Kryssord (nynorsk)

Vassrett:

1. Underhaldningsprogram (engelsk)
3. Kyte, overdrive, smøre tjukt på
7. Jamrar, sutrar
10. Kvila, freden
11. Ikke ville
12. Ukjend (ei anna form for framand)
13. Kvinner
15. Ikkje død
16. Fiolett
17. Dokter

Loddrett:

1. Stotre, snakke ugreitt
2. Aper, etterliknar
3. Støvel
4. Rein, blank
5. Avbetalning, avdrag (framandord)
8. Eldre, tilårskomen
9. Skjer, går føre seg
12. Dette, ramle
13. Halvferdig produkt hos bakaren
14. Dyrke

Høver godt som gruppekonkurranse.

Fra engelsk til norsk

Prøv deg som gjendikter

Når du gjendikter et dikt fra et fremmed språk, skaper du et nytt dikt. Dersom du sammenligner forskjellige gjendiktninger av samme dikt, vil du ofte se at diktene er ulike. Vi finner som regel forskjellige ord og ulike måter å gjendikte bilder og tema på. Derfor kan vi med god grunn si at gjendikting er skapende etterligning.

Når du gjendikter, kan du velge om du vil holde deg tett inntil originalen, nesten ord for ord - eller om du vil gjøre deg helt fri fra originalen og gjengi ord og bilder på din spesielle måte.

Nedenfor står seks dikt skrevet av engelske skole-elever. Gjendikt diktene til norsk, nynorsk, bokmål eller dialekt. Sammenlign og drøft gjendiktingene.

1 BEING LONELY

You're sitting around
with nothing to do.
You're feeling lonely
with no friends around you.
You sit in a room
and watch TV,
sitting in an armchair
tapping your knee.

You're sitting around
feeling so bored.
"Shall I read a book?"
They're all a bore.
No one to talk to,
nothing to do.
"I'll walk around
and find something to do."

4 WHAT I WOULD SAY TO THE QUEEN

If the queen came passing by,
I'd smile,
and say
"Hi".
She would shake my hand,
it would be grand,
if the queen came
passing
by.

2 QUIETNESS

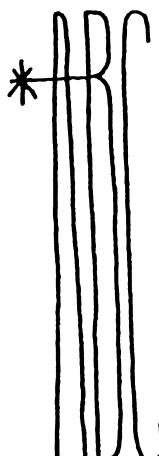
I stand: there is quietness
Completely still.
Then,
Bang! goes my brother
slamming down his homework,
Natter, giggle, giggle, goes
my sister as she talks to a friend.
My silence is broken.

Lucy Jaffe, 11

5 A CHILD

A child - far away - is starving
A child - far away - leaves his food
A child is looking for a bed
A child goes to bed without looking
A child is looking for comfort
A child gets comfort without looking

Helena Danielsson, 10

3 BLOOD

Blood, blood, blood is red.
It goes through my body
and through my head.
It goes through my legs
and through my toes.
Cut me open -
there it goes!

Daniel, 10

6 LONELINESS

Loneliness is dark and cold
Loneliness is grey and awful
It doesn't say a word
Loneliness is cold

Anette Lindberg, 10

Alle elevene plukker ut ei linje som de likte godt fra sin gjendikting. Les linjene opp i grupper/klassen. Snakk om de forskjellige løsningene.

Tema: Grannespråk

Finn rett ord

Noen få svenske og danske ord er mer eller mindre ukjente for oss nordmenn. I oppgavene under er samlet noen slike ord.

Ordoppgaver svensk – norsk

1. I rammen til venstre finner du svenske navn på klesplagg o.l. Rammen til høyre inneholder de tilsvarende norske navnene. Sett norske og svenske ord med samme betydning sammen.

Eks.: lue = mössa

kjol, rock, kappa, skärp, kostym, kalsonger, kavaj, rackjacka, näsduk

2. Løs denne oppgaven på samme måte som den forrige. Hva er felles for ordene i denne oppgaven?

korv, forell, tunnbrød, tårta, jordgubbar, filmjølk, morot, glass, skorpa, småfranska

3. Ordene i denne oppgaven er hentet fra forskjellige områder. Løs oppgaven på samme måte som de to forrige.

bio, fönster, brevlåda, hink, kokspis, filt, kudde, fatolj, maskros, igelkott

Ordoppgaver norsk – svensk – dansk

1. Sett de svenske og danske ordene som du finner i ordsamlingen nedenfor på rett plass.

Eksempel: jente – flicka – pige

Ordsamling:

Svensk

tvål, pojke, potatis, grädde, koservburk, blixtlås, pannbiff

Dansk

hakkebøf, lynlås, sæbe, dreng, konservesdåse, fløde, kartofler

Arg

Sluta, sluta!
Spring upp i rummet
skriker, gråter
småller i dörr'n
Å, vad jag är arg!
Alla gråler just på mej
Aldrig på lillebrorsan
Lugnar mej så småningom
Bäst att gå ner igjen
Låtsas om ingenting,
men det käns i alla fall

gråla: skjelle

lugna: roe

Elevdikt

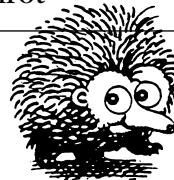
Ulikheter mellom språkene kan føre til komiske situasjoner.

Prøv deg som oversetter.

Oversett diktet til god norsk. (Bokmål eller nynorsk)

dress, boblejakke, skjørt, kåpe, frakk, underbukser, belte, lommetørkle, jakke

kavrings, kefir, ørret, flatbrød, rundstykker, jordbær, pølse, bløtkake, is, gulrot

lenestol, ullteppe, bøtte, kino, komfyre, pute, pinnsvin, løvetann, postkasse

Oversett diktet til god norsk

Ensamhet

Jag står mitt ibland kamrater
men jag känner mig ända ensam
Vi pratar och vi pratar
men jag känner mig ända ensam
jag förstår inte ved de pratar om
men jag pratar ändå med
jag tycker inte om det de pratar om
men jag håller ändå med
jag känner mig ensam

Elevdikt

HULTER til bULTER - HISTORIER

Bokmål

I historiene under er periodene kommet i feil rekkefølge. Skriv historiene med tydelig og vakker skrift, slik at det blir skikkelig sammenheng i dem.

1.

«Nei tall, det fins ikke småfugler der jeg bor,» svarte dama.
En mann som hette Oskar, stod på torget og solgte jule-nek.
«Det gjør ingenting,» sa Oskar, «for det fins heller ikke korn på dette neket.»
«Kjøp dette flotte neket!» ropte Oskar til ei dame som gikk forbi.

2.

«Forsøk mine varer, og De kommer hit igjen!»
«For å levere varene tilbake.»
En morgen fant han denne tilføyelsen på plakaten:
En kjøpmann satte opp en plakat med disse ordene på butikkdøra:

Kodegåte

Hva ble Jakcob da han miste Lea?

Bytt ut hver bokstav i ordene nedenfor med bokstaven som kommer i alfabetet, så finner du svaret.

Svar: IBO CMF MFBMBVT = ...

Nynorsk

I tekstane nedanfor har setningane blitt stokka om. Skriv setningane i rett rekkefølge og svar på spørsmåla til tekst A.

Tekst A

- Den eine guten seier til mannen bak disken:
- “Akkurat no ser eg at han kører over tre motorsyklar.”
- Inn på vegkroa kom tre bråkjekke motorsykkelgutar.
- Dei gjekk fram til bordet der sjåfören sat, velta kaffekoppen hans og kasta smørbrødet hans i golvet.
- “Har du sett ei sånn pyse, han tør ikkje forsvara seg eingong!”
- Sjåfören berre såg på gutane og gjekk fort ut av vegkroa.
- På ei vegkro sat ein trailersjåfør og fekk seg mat.
- “Han er visst ikkje serleg flink til å køyre heller,” sa mannen bak disken mens han stirde ut gjennom vindauget.

1. Foreslå ei overskrift på denne teksten.
2. Sei meiningsa di om det som hende i denne teksten.
3. Kva skjedde etterpå, trur du? Skriv om det

Tekst B

“Eg kan ikkje sjå nokon ku heller eg,” sa Petter.

“Kva er det du malar, Camilla?”

“Nei, du har rett i det,” nikka Camilla, “kua har nemleg eti opp graset.”

Camilla sat under eit tre og måla.

“Nei, kua gjekk da graset var eti opp,” sa Camilla.

Petter kom, han stilte seg opp og såg lenge på maleriet.

“Eg kan ikkje sjå noe gras på bilde.”

“Eg maler ei ku som et gras.”

FORFATTERREBUS: Finn 14 forfattere og deres tekster

A I setningene nedenfor har etternavnene til 14 kjente nordiske forfattere gjemt seg. De fleste av disse forfatterne har skrevet tekster for barn og ungdom. Finn et forfatternavn i hver periode, og skriv navnene på de åpne linjene.

- 1 HUN EIER EN HUND, SETTER ER DET VISST. _____ ( )
- 2 DET SKRAMLET KRAFTIG I SYKKELEN. _____ ( )
- 3 BÅDE JERV OG BJØRN SONTE MED DØDEN. _____ ( )
- 4 EN TAM BJØRN SENDES TIL SIRKUSSET. _____ ( )
- 5 STJERNEN I VEST LYSER I MØRKET. _____ ( )
- 6 EN VILLAND ER SENDT SOM GAVE. _____ ( )
- 7 EN BLIND GRENSEVAKT STOPPET FLYKTNINGENE. _____ ( )
- 8 PLUTSELIG STOD ASSISTENTEN PÅ TRAPPA. _____ ( )
- 9 ALLTID ER JEG NERVØS FØR KONSERTEN. _____ ( )
- 10 DET ER BEST DU UNNSKYLDER DEG STRAKS. _____ ( )
- 11 HO DROG TIL BIRMINGHAM SUNDAG 13. MAI. _____ ( )
- 12 KLAGER, LØFTER OG LOVNADER FIKK VI HØRE. _____ ( )
- 13 DANSK MELDING: SKIB SENDTE NØDSIGNAL. _____ ( )
- 14 HUN MENER SEI ER STADIG DEN BESTE FISKEN. _____ ( )

B Nedenfor står en rekke titler på tekster hulter til bulter. Sett bokstavene som står framfor titlene i boksene bak forfatternavnene som du har skrevet på linjene ovenfor. Dersom du har plassert bokstavene rett, vil de danne et navn (to forkortede fornavn og ett fullt etternavn) på en berømt litterær person. Hva er denne personen mest kjent for? Bokstavene N, S og R forekommer to ganger. Du må selv finne ut hvor de skal plasseres.

N Bokhandleren i Kabul, C Hellemyrsfolket, E Et dukkehjem, H Synnøve Solbakken
Ø Kardemomme by, J Nordlands Trompet, B Emil i Lønneberget, R Medmenneske,
S Nils Holgersons forunderlige reise, S Prinsessen på erten, N Markens grøde
A Mormor og de åtte ungene i skogen, R Brødrene i blodet P Jenny.

“Godbitark” styrker elevenes språklige selvfølelse

Det går an å finne språklige godbiter i alle elevtekster. Men en kan ikke være kresen i en slik sammenheng, en må minne seg selv om at selv i de bitte små godbitene, finnes det en anelse søtsmak.

Godbiter finnes i alle tekster

I forbindelse med at elevene får tilbake større skriftlige arbeider, kan det nå og da være nyttig at læreren gir elevene et “godbitark”. Godbitene er hentet fra elevenes tekster. Utvalget bør være variert. Det er viktig at alle elevene er representert med noen ord på arket. Det styrker samholdsfølelsen i klassen samtidig som det bidrar til å bygge opp den enkelte elevs språklige selvfølelse.

Litterære virkemidler

Språklige godbiter kan være heldig bruk av litterære virkemidler, som sammenligninger og metaforer, gjentakinger, kontraster, besjeling, in media res, historisk presens, allusjoner, retoriske spørsmål, Dempere, ironi, forskjellig typer rim og rytme m.m. Andre godbiter som hører heime på “godbitarket”, er vellykkede formuleringer, artige replikker, treffsikre ord og vendinger, fantasifull synonym-, antonym- og homonymbruk, selvkonstruerte ordsammensetninger som fungerer godt, bruk av lydhermende ord, rett tegnsetting for eksempel i direkte tale m.m. Vi kan ikke forlange at alt skal være perfekt og originalt for å komme med på “godbitarket”, da ville det blitt bortimot umulig å sette opp et “godbitark”. Et ordspråk, en vits eller et lite vers fornuftig og treffende plassert i en tekst, er også en godbit.

Negativ oppleving

De positive pedagogiske tankene som ligger bak ideen om et “godbitark”, har dessverre ikke vært særlig framtrædende i den tradisjonelle norskundervisninga. Mange ser nok for seg norsklæreren som kommer med den store stilbunken under arma. Mange timer har han brukt på rettearbeidet, som han ofte har følt som en frustrerende syssel. Nå har han notert ”språkblomster” og negative språklige utvekster fra stilene. Disse blir slynget utover klassen til skrek og advarsel. Som oftest var slik stilgjennomgang en negativ oppleving for de fleste elevene. De dyktige stilskriven som fikk sine ”verk” opplest, minnes kanskje norsktimene med glede.

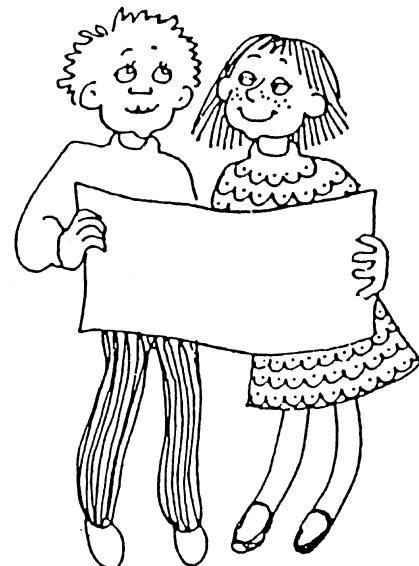
Vi lyssetter positive trekk

Når vi prøver å lyssette de positive trekkene i elevarbeidene, ”belønner” vi ikke bare elevene som har skrevet godbitene. Vi minner samtidig de andre elevene i klassen om noen muligheter for å bli bedre språkbrukere. Derfor er det verdifullt å knytte oppgaver til ”godbitarket”. Noen eksempler på oppgaver står nederst på den følgende siden.

- Et barn som blir oppmuntrert, lærer seg tillit.
- Et barn som blir satt pris på, lærer seg å være tilfreds med seg selv.

Eksempel på godbitark (utdrag)

1. Snørret hang som et lysegrønt ellevetall under nesen på den lille gutten.
2. Jeg spør: Hvorfor er ungdom så vettløse at de velter i seg store mengder av den usunne Coca-Colaen?
Jeg spør: Hvorfor bruker så mange ungdommer helsefarlig snus?
Jeg spør: Hvorfor drikker ungdom alkohol selv om de vet at det er farlig?
3. Skuddsterke "Steinspillere" senket "Stål".
4. Når vårsola flommer
og trekkfugler kommer,
ja, da blir jeg glad.
5. Hun la på sprang, hylte som ei operasangerinne med
bisvermen etter seg.
6. Plutselig spretter det opp en liten grønn frosk og kvekker.
"Hvor skal dere hen da?"
7. Den finkornede strandsanden gled kilent mellom tærne
når han gikk.
8. Det var som om grusen på sjøbunnen ble levende når
båten laget klare bølger. Bunnen beveget seg liksom i takt
med bølgene.
9. Du har en spesiell plass i mine tanker,
du har en spesiell plass i mitt sinn.
Du har en spesiell plass i mitt hjerte,
der ingen andre slipper inn.
10. Han barsket seg opp, rettet litt på sveisen og vagget oppover trappa.
11. Han hadde kort, glatt, tilbakestrøket hår og et hardt bulldoguttrykk i det firkantede fjeset.
12. – og de slukte vaflene som sultne hester.
13. Sola hadde sneket seg lavt ned på himmelen.
14. Jeg så det hele for meg igjen, som på en film: Jeg åpner døra forsiktig, den jamrer stygt på
hengslene, lyset blender meg. Der står han!
15. "Jeg tror nok kanskje jeg kunne greie det – neste gang," sukket hun.
16. "Drops så store som strutsegg og karameller så svære som margarinklomper!" Øynene var
store og vidåpne. Han løy så det lyste av han.

Eksempel på oppgaver:

1. Hvilke to tekster på godbitarket likte du best? Begrunn svarene dine.
2. Finn eksempel på – a) sammenligning, b) besjeling, c) historisk presens, d) gjentak, e) bokstavrim (allitrasjon), f) retorisk spørsmål, g) demper
3. Skriv ned en overdrivelse fra godbitarket.
4. Noter fra godbitarket et eksempel på bruk av direkte tale med rett tegnsetting.
5. Noter eksempler på god bruk av verb og adjektiv.

Lær om litterære sjangrer

Elevene i grunnskolen bruker ubevist en rekke litterære virkemidler i sine tekster. De plukker opp språklige bilder, overdrivelser og andre virkemidler fra dagligspråket eller fra litteraturen. De som leser mye, får selv sagt et rikt utvalg å øse av. Det er måten å kombinere disse virkemidlene på som avgjør hvilken sjanger teksten representerer. Det fins regler og tradisjoner for disse kombinasjonene. Den som kjenner disse reglene, når lettere fram med sitt budskap når vedkommende skriver.

A Å skrive impresjonistisk

Varsomhet med å utbredre tanker og følelser var et ideal allerede i norrøn diktning. Antydninger fungerer ofte bedre enn opprampsinger. Si heller for lite enn for mye. En slik fortsettet uttrykksmåte er ofte knytter til det muntlige språk. Det fins folkeeventyr som bare består av replikker.

1. Underdrivelsen (litotes – gr. enkel tale)

Underdrivelsen blir ofte brukt i dagliglivet. Uttrykk som "det kom visst noen regndråper i natt" etter at regnet har højet ned – og "slett ikke dårlig" etter en flott prestasjon, er kjente utsagn.

2. Allusjon

"I begynnelsen var kontoret, og på kontoret satt jeg." (G. Staalesen)

"Ja, vi elsket dette landet." Allusjonen er en slags utelatelse eller en halvkvedet vise. Forfatteren bruker et navn eller en formulering som er så godt kjent at det vekker bestemte forestillinger hos leseren. Ofte hentes og bygger allusjoner på ordsammenstillinger fra Bibelen.

3. Retorisk spørsmål

(retor – talekunstner, veltalenhetslærer i oldtiden)

Retorisk spørsmål – bemerkning i form av et spørsmål som man ikke venter svar på.

"Jeg i slet Lune, Morgenblad? Jeg som kun behøver et Glimt av Solen –" Retoriske spørsmål brukes mye i moderne dagligspråk, "skulle jeg bry meg om det?"

4. Utelatelsen

Utelatelsen er en teknikk som retter oppmerksomheten mot det som mangler. En del av den helheten som skal presenteres, omtales: Eks.: "Han så en kjent rygg framfor seg og ropte."

(I revyviser er utelatelsen brukt. Rimet kan f.eks. avsløre poenget, men rimordet uttales ikke.)

5. Flertydeligheten

Homonymer er grunnlaget for mange vitser. Eks.: "Meld deg inn i skytterlaget og treff gode venner." "Jegeren skjøt vilt omkring seg."

6. Paradokset (selvmotsigelsen)

"Evig eies kun det tapte" (Ibsen 1866) ("Evig eies kun det teipste) ordspill

"Elvis er død, men han lever" (grafitti-paradoks)

7. Ironien (å si det motsatte av det en mener)

"Kampen falt noe uheldig ut for oss." (resultat: 0-9) "Fremmede og generende tanker svirret rundt i hr. grevens hjerne, hvor de hadde god plass." A. Kielland "Ballstemning"

B Å skrive ekspresjonistisk

8. Gjentaking – flittig benyttet i mange former

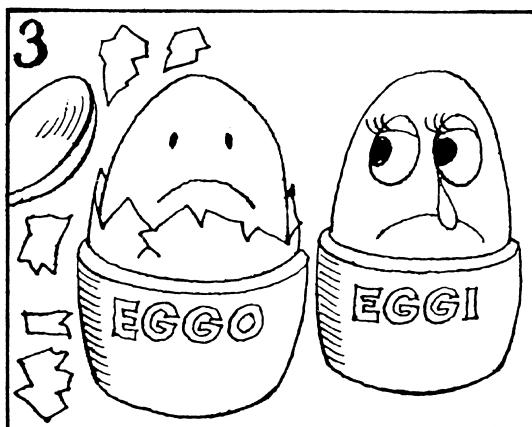
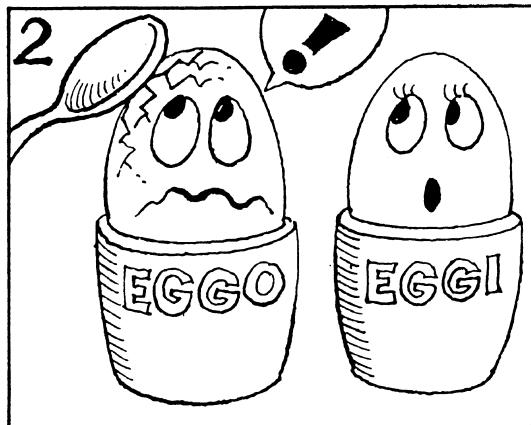
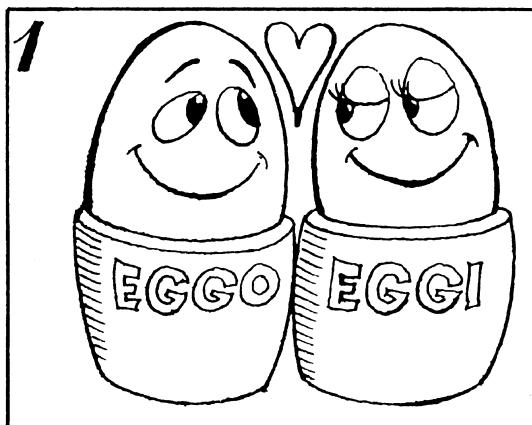
Den enkleste form for gjentaking er identisk repetisjon: "Hurra, hurra!" I lyrikken er gjentakinger av lyder og klanger ofte brukt: "Kjæm du i kveld, så står nykkjul'n i døra." Gjentakinger i form av bokstavrim finner vi ofte i avisoverskrifter: "Trude tro til." "Tromsø toppe tippeligaen."

Gjentakinger som "En mann er en mann, og et ord er et ord" kalles med et fagord tautologi. (Som student vikarierte Ludvig Holberg for presten på Voss. Presten kritiserte Holberg fordi hans prekener varte bare et kvarter. I en epistel skriver Holberg at menigheten var meget godt fornøyd: "... når Tautologier og unødige Repetitioner bleve borttagne av hans (prestens) Taler, predikede vi lige længe.")

Når man skal overbevise folk om noe, er virkemidlet gjentaking god å ty til, heter det. Av den grunn opplever vi at politikere, forkynnere, reklamefolk m.fl. bruker gjentakinger ofte - med varierende hell.

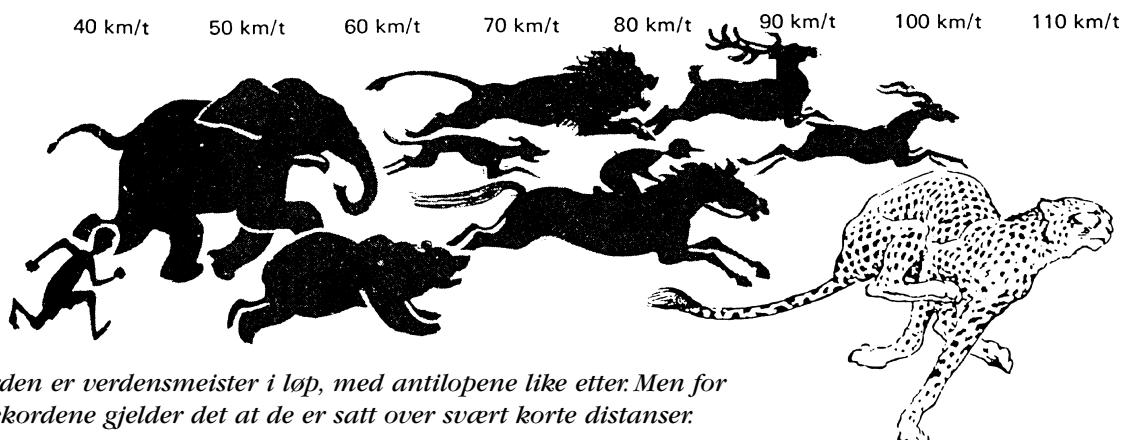
Gjentaking av ord, uttrykk og setninger kan ha rytmisk betydning, dessuten kan den tjene til å understreke virkeligheten av det gjentatte. Andre ganger kan gjentaking skape usikkerhet, uro og redsle (effekt i hørespill). Spesielle gjentakelser er omkvedet og parallellstroftene i folkevisene.

Hva forteller tegningene? Skriv om det

- A Hva forteller tegningene deg? Skriv en skjønnlitterær tekst om det som tegningene viser. Velg selv en høvelig sjanger. Her er noen forslag: Hørespill, folkevise, eventyr, minneord, (nekrolog), kåseri, fortelling eller fabel. Lag overskrift selv.

Dyr overskriver fartsgrensene

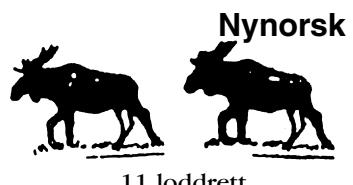

Geparden er verdensmeister i løp, med antilopene like etter. Men for alle rekordene gjelder det at de er satt over svært korte distanser.

- B Hvilke dyr løper raskest? Bruk de opplysningene som illustrasjonen gir og skriv en faglitterær tekst. Flett gjerne inn andre opplysninger også. Velg en sjanger som du synes passer og lag en fengende overskrift.

Norsk kryss 2 – 2006

Hovudemne: Synonym, framord m.m.

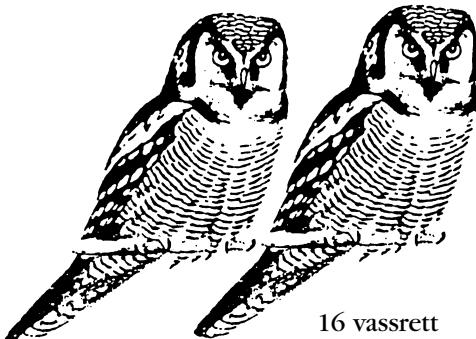

Vassrett:

2. Synonym til meiner, held for sant
6. Synonym til skredet
10. Synonym til varm
12. Verdsdel
13. Fugl (omvendt)
14. Antonym til ut
15. Synonym til hyl, skrik
16. Nattfuglane
19. Gamalt ord for esel (fins i julesong)
21. Synonym til uttalte
22. Synonym til fortumla
23. Mynteining
25. Andlet på grisen
27. Skaffa seg inntekt (omvendt)
28. Romartal for 250
29. Eventyrbror (gutenamn)
31. Henrik Ibsen vart fødd i denne byen
34. Tal
35. Framfor hannkjønn
36. Synonym til pappkasse
37. Varmekjelde
38. Fugl
40. Synonym til brenne
42. Synonym til etterheng
44. Kjentmann til sjøs
46. Overfall, røveri (omvendt)
47. Synonym til doktor
49. Den bokstaven i alfabetet som vi bruker mest
50. Månad med mange fridagar
52. Synonym til strid, kjas, kiv
53. Hannfuglen
54. Antonym til ingen
55. Romartal for 250
56. Ingenting
57. Utbyte av pengar (fleirtal)

Loddrett:

1. Synonym til tråd, fiskennett
2. Bokstav nr. 20
3. Antonym til fattig
4. Antonym til inne
5. Antonym til skitten, tilsølt
6. Gamle bokstavteikn
7. Synonym til skryt, hyllest (omvendt)
8. Forteljande dikt (eintal, bestemt form)
9. Antonym til vinn, sigrar
10. Årstida
11. Skogsdyr (fleirtal)
17. Synonym til spora (ski)
18. Presens av å vere
19. Synonym til tru, ha ei kjensle av
23. Hundepensjonatet
24. Farbror
26. Nekting
27. Synonym til svelle ut, gjære
28. Ledd i kroppen vår
30. Hodyr i reinfamilien (fleirtal ubestemt form)
32. Desserten
33. Avgangsprøva
37. Hovudstad
39. Lang forteljing i bokform
41. Synonym til forkaste, avvise
43. "... Gynt", skodespel av H. Ibsen
45. "Antonym" til sukker
48. Synonym til spire, brodde
51. Jentenamn (omvendt)

16 vassrett

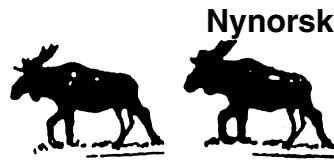
Bruk dei store trykkbokstavane når du løser kryssord:

A B C D E F G H I J K L M N Ø
P Q R S T U V W X Y Z Æ Ø Å

Norsk kryss 2 – 2006

Hovudemne: Synonym, framord m.m.

Løysinga sender du til NORSKNYTT v/Jon Hildrum,
postboks 399, 7801 NAMSOS innan 9. september 2006.
Du deltek da i loddtrekninga om ungdomsbøker.

11 loddrett

Også desse oppgåvene må vere løyste om du skal vere
mer i trekninga.

Kva for forfattar har skreve
om desse personane/dyra?
I ruta nederst står svara hulter
til bulter.

1. Doppler

2. Svein og Rotta

3. Pelle og Proffen

4. Sofie

5. Lofottorsken

6. Morten minstemann

7. Mumietrollet

8. Nora

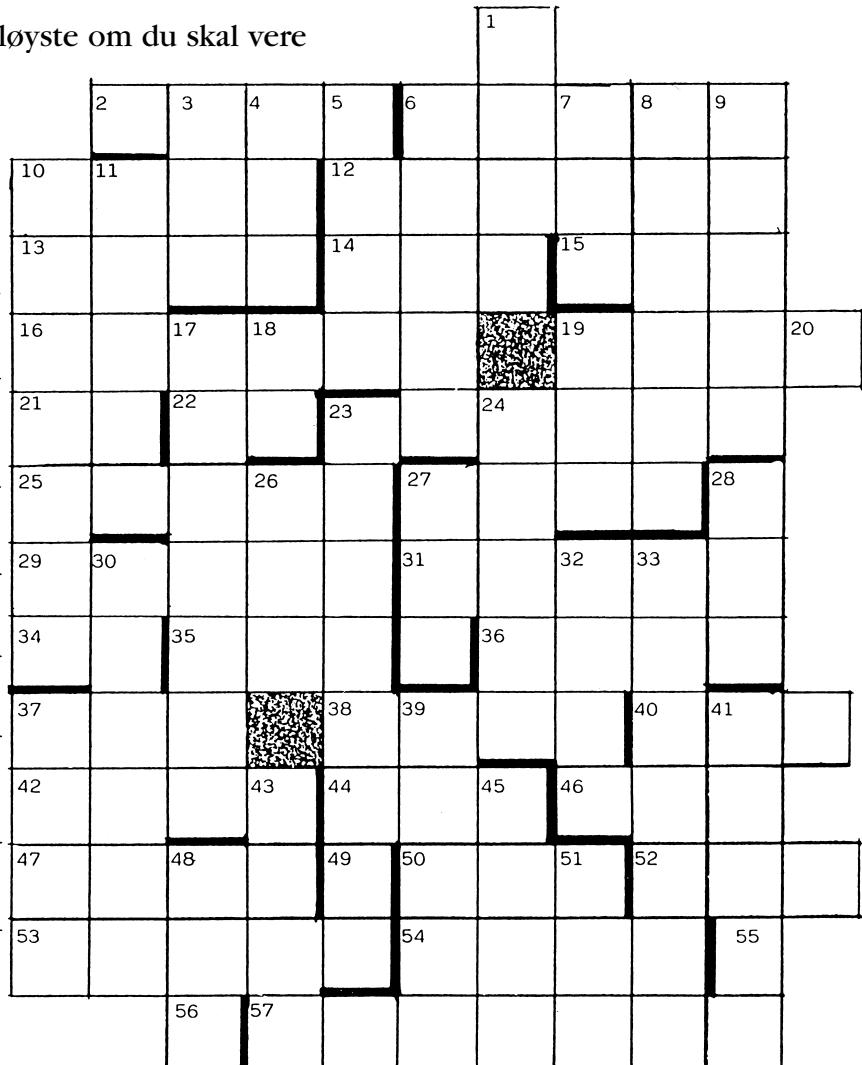
9. Jordmor Matja

10. Harry Potter

11. Grisen står og hyler

12. Karlson på taket

Henrik Ibsen, J. K. Rowling,
Tove Jansson, Erlend Loe, Alf
Prøysen, Jostein Gaarder,
Astrid Lindgren, Thorbjørn
Egner, Ragnar Hovland, Anne
Cath. Vestly, Ingvar
Ambjørnsen, Marit
Nicolaysen

Namn: _____

Klasse: _____

Skule: _____

Adresse: _____

Kva meiner du om vanskegraden på oppgåvene?
(Kryss av)

lette   middels   vanskelege

Norsk kryss 2 – 2006

Bokmål

Kryss A

Hovedemne: Eventyr

Vannrett:

1. Et tall som ofte går igjen i eventyrene
5. Synonym til uthus, skur (omvendt)
7. Synonym til forært
9. Sa prinsessa til Askeladden til slutt
11. Han samlet norske folkeeventyr
14. Synonym til skjør
15. Gammelt ord for geitekil ling
16. Sammenligningskonjunksjon
17. Håndverker vi møter i mange eventyr
18. Alfabetnaboer
19. Synonym til gudstjenester
21. Synonym til gårdslass
22. Konjunksjon (omv.)
23. I vers i bunden form
25. Par
26. Dessert
27. Dyr som ofte er med i eventyrene. I eventyret "Herremannsbrura" ble dette dyret pyntet som brur
28. Antonym til hvit
29. Stinkdyr
31. Presens av å være
33. Fangstredskap
34. Synonym til å søke (omv.)
35. Stor, svart fugl (best. form entall)
37. Antonym til gråte
38. Antonym til kokt
39. Pronomen
40. Fridager
42. Nr. 12 og nr. 18 i alfabetet
43. Synonym til snarsint
44. Synonym til tykke
45. Dette dyret er hoved"person" i eventyret "Den rettferdige firskillingen"

Loddrett:

1. .... Gynt, farfar til Peer Gynt
3. Per, Pål og ...
4. ....o, stor ugle
6. Stort dyr, er ofte med i eventyrene
7. Disse brødrene samlet eventyr i Tyskland (etter navnet)
8. Dansk eventyrdikter, skrev bl.a. "Piken med svovelstikkene"
9. Guttenavn
10. "Eg heiter ... Knutsdotter"
12. "Goddag mann ...", eventytittel
13. Synonym til synes (omv.)
17. Må feieren ha
20. 45 vannrett fanget slike skadedyr
24. Han skulle stelle heime
25. Hovedpersonen i mange norske folkeeventyr
27. Vakker jente med hale. Hun er med i mange sagn
29. Med dette midlet kunne folk verge seg mot trolldom og underjordiske makter
30. Grevskap i England
32. Synonym til skitten
35. Synonym til ordner (om senga)
36. Mye, ..., mest
41. Antonym til fattig

25 loddrett i kryss A

Kryss B

Hovedemne:

Synonym/antonymer

Vannrett:

2. Synonym til trafikkåre (i by)
6. Synonym til skryt
7. Synonym til vende
10. Synonym til anbefaling, tilråding
12. Synonym til fåke
14. Synonym til leter
15. Antonym til inn
16. Hovedstad

Loddrett:

1. Synonym til skred
2. Synonym til eiendom
4. Synonym til pappkassen
5. Synonym til skinn
6. Synonym til ukøkt
8. Antonym til sør
9. Antonym til sulten
11. Synonym til ung hest
12. Synonym til fottøy
13. Synonym til små fjør

26 vannrett
i kryss A

Bruk de store trykkbokstavene når du løser kryssord:

ABCDEFGHIJKLMNOP
QRSTUWVXYZÆØÅ

Norsk kryss 2 – 2006

Bokmål

Kryss A Hovedemne: Eventyr

Når du har løst alle oppgavene, sender du arket til
“NORSKNYTT” v/Jon Hildrum, postboks 399, 7801 NAMSOS
innen 9. september 2006.

Da deltar du i loddrekning om ungdomsbøker.

25 loddrett
i kryss A

Også oppgavene nedenfor
må være rett besvart om
du skal komme med i trek-
ninga av ungdomsbøker.

Rydd opp i ordspråk

Ordene i setningene under
er kommet i feil rekkefølge.
Sett ordene i riktig rekkefølge
slik at du får fem ord-
språk. Skriv på baksida av
arket.

1. dagen før ned ingen sola
kjerner går
2. stort tue velte liten kan
lass
3. mens en jernet smi varmt
må er
4. dess sør flere mer dess
kokker
5. små mange gjør å bekker
stor en

1	2	3	5	6		7	8		9	10
	11				12			13		
	14				15			16		
17				18		19				20
21			22			23		24	25	
26		27				28				
29	30				31	32	33			
34			35		36				37	
38		39		40		41			42	
43			44							45

Kryss B Hovedemne: Synonymer/antonymer

	1									
	2		3	4	5					
6				7	8			9		
10			11	12			13			
	14					15				
	16									

Kodegåte

Hva kan vi kalle en rev som er hermetisert?
Bytt ut hver bokstav i koden med den bok-
staven som kommer nærmest etter i alfabe-
tet, så finner du løsningen.

Løsning: CØRDLHJJDK .....

Navn: ..... Klasse: .....

Skole: .....

Adresse: .....

Tentamen i norsk hovedmål

Bokmål

Til eleven: Du skal skrive EN av oppgavene.
Skriv nummer og overskrift på oppgaven din.

LANGSVARSOOPGAVER

1 DET VAR EN GANG

Mange forfattere bruker eventyrsjangeren når de skal skrive om forhold i vår tid. Skriv en tekst som handler om dagens samfunn, men bruk litterære virkemidler som er typiske for eventyrsjangeren.

Lag overskrift selv

2 STORE OG SMÅ

Gulliver i Brobdingnag

Gulliver i Lilleputt

Ibsen var kjent med troll fra diktiga si – og visste kanskje at de ikke var farlige?

Skriv en tekst om møte mellom kjemper og små vesener. Kanskje kan du skrive om et besøk du selv gjør i et fantasiland?

Velg sjanger selv. Lag en passende overskrift på teksten din.

Også i eldre litteratur finner vi fortellinger om personer som besøkte lilleputtstater og kjempenes land.

Mest kjent er kanskje engelskmannen Jonathan Swifts fantastiske fortellinger om Gullivers reiser. Swift skrev bøkene som samfunnskritikk tidlig på 1700-tallet. Bøkene ble trykt i 1726. I dag er det de forkortede bildebokutgavene om Gullivers reiser til Lilleputt og Brobdingnag som er best kjent.

Den norske tegneren Theodor Kittelsen viser oss i tegningen "Trollet på Karl Johan" et møte mellom den store kjempen og de små menneskene. Alle ble reddet bortsett fra Henrik Ibsen som står rolig ved lyktestolpen.

3 ENSOMHET

Ensamhet

Jag står mitt ibland kamrater
men jag känner mig ända ensam
Vi pratar och vi pratar
men jag känner mig ända ensam
jag förstår inte ved de pratar om
men jag pratar ändå med
jag tycker inte om det de pratar om
men jag håller ändå med
jag känner mig ensam

Elevdikt

Ensom

Å være ensom
er å være alene.
Å være ensom
er å være trist.
Å være ensom
er å være sterk
Ensom

Wiggo B.

Les tekstene ovenfor. Skriv en tekst om ensomhet.
Velg selv sjanger og overskrift.

Hvert åttende skolebarn ensomt

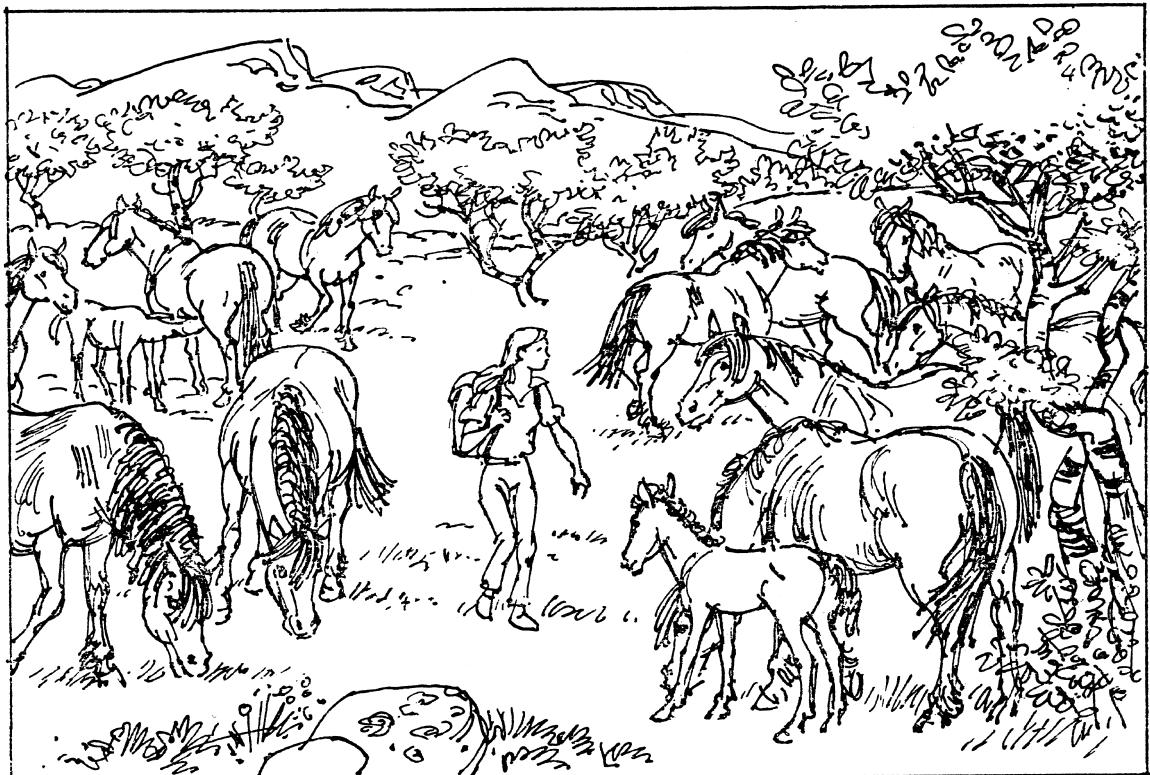
OSLO: Blant første- og tredjeklassingene er cirka 22 000 elever ensomme. Mange barn er upopulære, og sliter med å få venner.

- Jeg pleier å kalle dette en taus lidelse, fordi det er et problem det er vanskelig å snakke om, sier professor Stein Erik Ulvund ved Pedagogisk forskningsinstitutt ved Universitetet i Oslo.

Ulvund har skrevet bok om emnet. Han understreker at upopularitet ikke har noe med mobbing å gjøre, men i stor grad om at barnet har vansker med å tre inn i sosial lek og andre aktiviteter sammen med andre barn.

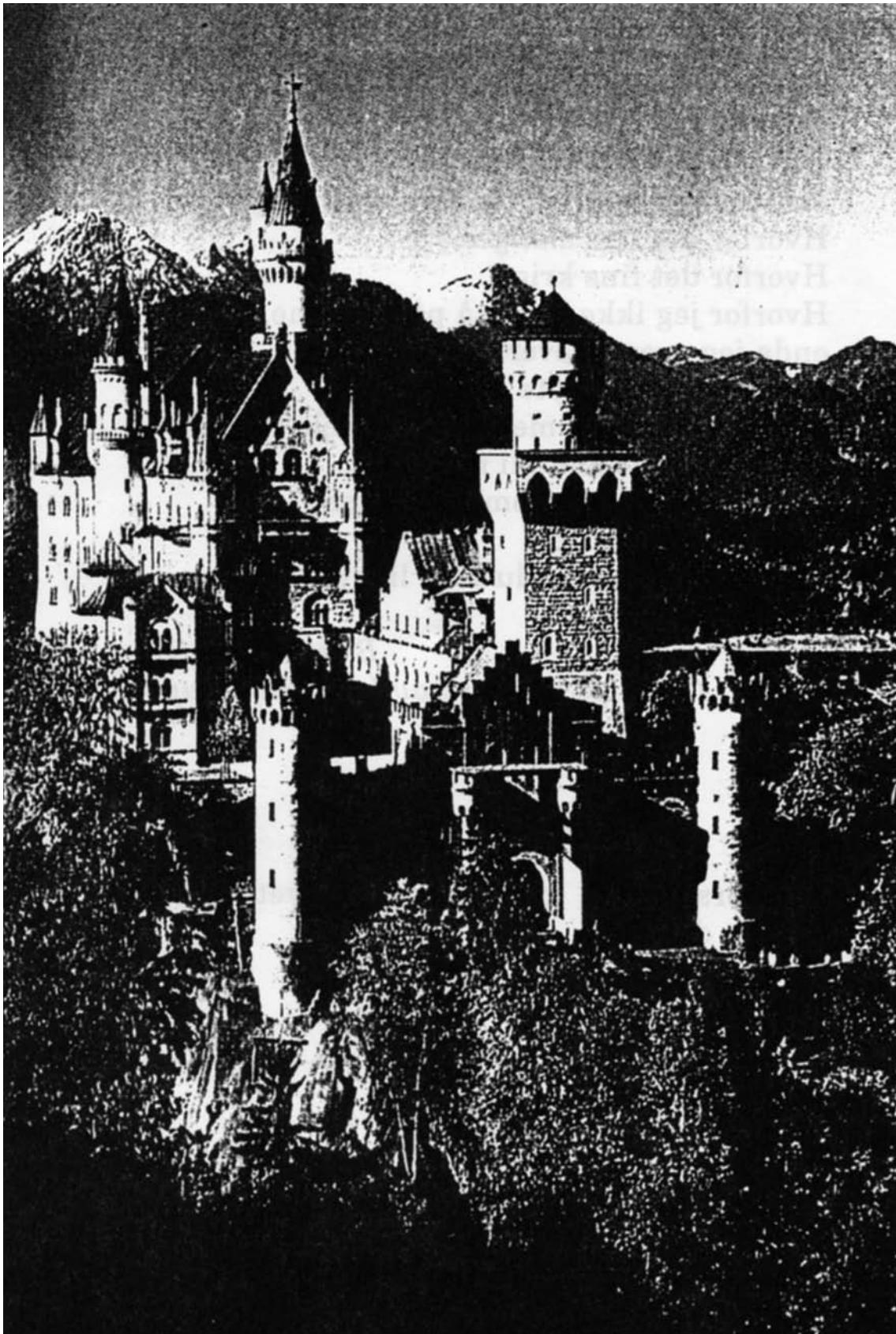
Professoren sier til Aftenposten at foreldre og lærere ikke er klar over hvor mange barn som sliter med å være populære blant andre barn, og etterlyser mer oppmerksomhet rundt problemet.

4 HESTER

Mange unge har et nært forhold til hester. Skriv en tekst om hester.
Velg selv sjanger og lag overskrift.

5 SLOTTET

Ta utgangspunkt i bildet og lag din egen tekst.
Velg sjanger og finn en passende overskrift.

Ruteord

Fremmedord på idrettsbanen

Finn de rette fremmedordene, og skriv dem i de vannrette rutene:

Sykkelbanen (fremmedord)

1. Hevn, oppreisning
2. Vekselløp
3. Oppheve, erklære for ugyldig
4. Forventet seierherre
5. Strid, kamp (mellan to)
6. Innbytter
7. Bestenotering
8. Sistemmann
9. Kamplass, idrettsbane
10. Sluttkamp

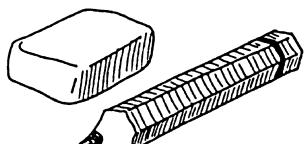

1.	R						J
2.			F				
3.		N					
4.				R			
5.					L		
6.	E						
7.			R				
8.		U			A		
9.				F			
10.							

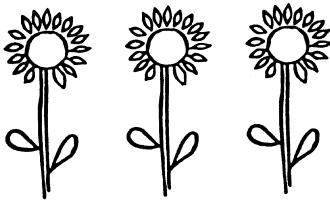
Fremmedord for gode og dårlige egenskaper

lojal, egoistisk, kynisk, sympatisk, sosial, gemen, sadistisk, positiv, jovial, sjenerøs, despotisk, kriminell

Du syns Petter er en grei og real kar på alle vis. Plukk ut seks fremmedord ovenfor som du mener passer på Petter, altså fremmedord som beskriver gode egenskaper. Sett disse fremmedordene inn i rutenettet under. Men pass på: ordene skal stå i alfabetisk rekkefølge! Da vil de passe inn i rutene.

		V			
		J			
			A		

Elevene kan arbeide individuelt eller i grupper med disse oppgavene. Pargrupper kan også intervjuer hver andre. Elev A er spørre på de første 20 spørsmålene. Elev B spør på de siste 20. Hvem får flest rette?

Spørsmål om mangt

1. I hvilken måned har vi vårjevndøgn? .....
2. Hva er det motsatte av abstrakt? .....
3. Hvilke av disse byene ligger ved Mjøsa
Hamar, Hønefoss, Gjøvik? .....
4. Hva heter Norges nordligste by? .....
5. I hvilken by har P2 radio sitt tilholdssted? .....
6. I hvilket land er New Dehli hovedstad? .....
7. Hvem har skrevet diktet "Våre små søsken"? .....
8. I hvilket fylke ligger Røros? .....
9. Hvilket av disse ordene er feil skrevet?
interessant, sjangse, kanskje, blant .....
10. Hvem har skrevet skuespillet "Peer Gynt"? .....
11. Hvilen ordklasse hører ordet som heime i? .....
12. Blått kors på hvit bunn. Hvilket land har et slikt flagg? .....
13. Hvor mange egg får du når du forlanger et snes? .....
14. Hvilen nasjon har rubler som mynt? .....
15. Hvilen dag i året feirer vi jonsokften? .....
16. Hva er det norske ordet for sertifikat? .....
17. I hvilken norsk by ligger teatret Den nasjonale scene? .....
18. Hva heter vårt nordligste bispedømme? .....
19. Hva står forkortingen SAS for? .....
20. Hvilket musikkinstrument forbinder du
med navnet Arve Tellefsen? .....

21. I hvilket fylke ligger Trondheim? .....
22. Hva heter den gamle, flotte domkirka i Trondheim? .....
23. Hva heter hovedstaden i USA? .....
24. Hva koster (ca) en liter helmelk? .....
25. Fra hvilken engelsk by kom "The Beatles"? .....
26. Hvem har skrevet "Sofies verden"? .....
27. Hvilen by er det sørlige endepunkt for hurtigruta? .....
28. I hvilket land er Beograd hovedstad? .....
29. Hvordan begynner den danske nasjonalansangen? .....
30. I hvilken by står Det skjeye tårn? .....
31. I hvilken gruppe er Eldar Vågan medlem? .....
32. Hvem har skrevet "Kristin Lavransdatter"? .....
33. Hvem har skrevet "Julekveldsvisa"? .....
34. Hvem har skrevet skuespillet "Jeppe på Berget"? .....
35. Hvilen stor elv renner gjennom Wien? .....
36. Hva heter kringkastingssjefen? .....
37. Hva er det norske ordet for yrket veterinær? .....
38. Hvilen tittel har leger som har
spesialisert seg på operasjoner? .....
39. Ved hvilken norsk by ligger Flesland flyplass? .....
40. Hvilket ord er subjekt i denne setninga:
Bestemor har hugget all juleveden i år? .....

Skriv og syng

Et bibliotek –

Mel.: O. Tannenbaum -

Et bibliotek, et bibliotek
har stoff for alvor og for lek.
Ja, les deg lerd og lykkelig
på prosa og på poesi.
Et bibliotek, et bibliotek
har stoff for alvor og for lek.

Et bibliotek gir tanken flukt
med utgangspunkt i åndsprodukt.
Et bibliotek er møteplass
for tankestrømninger en masse.
Et bibliotek gir tanken flukt
med utgangspunkt i åndsprodukt.

Et bibliotek er mer enn bok,
bruk medier som gjør deg klok.
Her kan du film og bilder se.
Her skaffes stoff per EDB.
Et bibliotek er mer enn bok,
bruk medier som gjør deg klok.

Et bibliotek, et bibliotek
har stoff for både lerd og lek.
Et bibliotek byr på så mangt
som gjør ditt liv mer interessant.
Et bibliotek, et bibliotek
har stoff for både lerd og lek.

Jon Hildrum

Oppgaver:

1. Slik skal mitt ønskebibliotek være.
Fortell og tegn.
2. Skriv flere vers på biblioteksangen.
3. Hvilke bøker m.m. ønsker du deg i skolebiblioteket? Sett opp ei liste. Drøft listen i klassen før de leveres til skolebibliotekaren.
4. Gjendikt det engelske diktet til norsk.
Du kan selv velge om du vil skrive i bunnen eller ubunden form.
5. Lag et slagord som på en fengende måte sier noe om den nytten og gleden vi kan ha av å bruke biblioteket. Lag gjerne tegninger til slagordene.
6. Lag en fargerik plakat som oppfordrer folk til å bruke biblioteket mer.

At the library

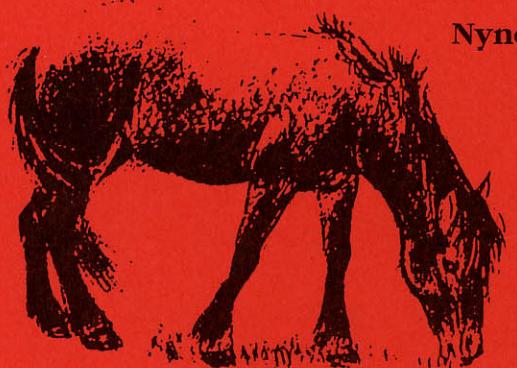
This is a lovely place to be
The books are everywhere
And I can read them here
Or take them home and read them there.

It is a kind of secret place
Where I can enter in
And no one tells me where to stop
Or where I should begin.

The books sit waiting on their shelves
As friendly as can be
And since I am a borrower
They all belong to me.

Ukjent forfatter

Kryssordløsninger i Norsknytt 1 – 2006

Nynorsk

60 vassrett i kryss A

Kryss A

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
9.	K	V	A	R	T	A	L	T
10.	V	A	K	R	F	D	U	R
11.	A	K	E	D	U	R	M	A
12.	E	U	E	R	M	A	T	T
13.	E	U	E	O	P	O	T	E
14.	T	V	I	V	E	I	R	R
15.	T	V	I	V	E	I	R	R
16.	R	A	N	J	S	A	T	R
17.	A	R	N	E	S	J	E	E
18.	A	R	N	E	S	E	E	E
19.	U	I	A	J	H	A	R	R
20.	M	U	I	V	E	N	R	R
21.	F	M	N	E	T	A	K	K
22.	N	A	U	S	T	L	I	I
23.	J	U	L	T	E	K	V	V
24.	J	O	L	E	K	V	I	I
25.	A	L	E	A	H	F	S	T

Kryss B

			'R		
		2.	F	O	R
					3.
4.	5.	6.	G	B	R
7.	8.	9.	B	R	U
10.	11.	12.	O	O	L
13.	14.	15.	R	O	U
16.	17.	18.	A	A	R
19.	20.	21.	Q	Q	L
22.	23.	24.	E	E	G
25.	26.	27.	O	O	O

Bokmål

24 loddrett

1.	L	2.	O	3.	S	4.	S	5.	E	6.	R	7.	T	8.	T	9.	E	10.	N	11.	E	12.	I	13.	T
14.	B	15.	A	16.	N	17.	D	18.	I	19.	T	20.	T	21.	R	22.	S	23.	S	24.	I	25.	T	26.	E
27.	R	28.	M	29.	A	30.	D	31.	R	32.	A	33.	E	34.	S	35.	S	36.	I	37.	S	38.	T	39.	E
40.	E	41.	B	42.	B	43.	E	44.	R	45.	E	46.	R	47.	I	48.	R	49.	E	50.	R	51.	E	52.	R
53.	D	54.	G	55.	N	56.	S	57.	O	58.	N	59.	A	60.	R	61.	S	62.	T	63.	E	64.	T	65.	E
66.	U	67.	S	68.	S	69.	O	70.	N	71.	N	72.	T	73.	E	74.	N	75.	R	76.	E	77.	R	78.	E
79.	S	80.	O	81.	R	82.	N	83.	O	84.	S	85.	T	86.	E	87.	S	88.	E	89.	T	90.	E	91.	E
92.	T	93.	E	94.	N	95.	R	96.	E	97.	R	98.	E	99.	T	100.	E	101.	E	102.	E	103.	E	104.	E

Gatenavn

En gate skal døpes, ja ha!

Gi navn som kan gjøre oss glad!

En sykehusvei

som er kort, flat og brei.

Her må BEDRINGENS VEI passe bra.

J.H.

B-PostAbonnement

Returadresse:
Norsknytt
PB 303
7601 Levanger

Norsknytt

Norsknytt 2 - 2006

Innhold

- 1 "Helt ubeskrivelig"
Henrik Ibsen viste sprudlende rimglede
- 2 Kryssordvinnere Norsknytt 1 - 2006
- 3 Rytmen er et nyttelsesmiddel
- 4 Henrik Ibsens liv og diktning, tidslinje
- 5 Ibsenruteord: Emne: Navn fra skuespillene
- 6 Fedrelandssangene, nasjonens minnedikt
- 7 Hvem diktet vår- og 17. maisangene?
- 8 Fra lærer til lærer
- 9 Kåseriet, en munter, muntlig sjanger
- 10 Å intervju
- 11 Eventyrslokket Alhambra inspirerer diktere
- 12 Dikt om dyr
- 13 Synonymer og homonymer på kryss og tvers
- 14 Prøv deg som gjendikter, fra engelsk
- 15 Tema grannespråk: Finn rett ord
- 16 Hulter til bulter, rydd opp
- 17 Forfatter-rebus: Finn 14 forfattere og tekstene deres
- 18 "Godbitark", styrker elevenes språklige selvfølelse
- 19 Eksempel på "godbitark"
- 20 Lær om litterære sjanger
- 21 Hva forteller tegningene? Skriv om det
- 22 Norskryss 2 - 2006, nynorsk
- 24 Norskryss 2 - 2006, bokmål
- 26 Tentamen i norsk, langsvaroppgave
- 30 Fremmedord på idrettsbanen
Fremmedord om menneskelige egenskaper
- 31 Spørsmål om mangt
- 32 Skriv og syng: Et bibliotek
- 33 Kryssordløsninger Norsknytt 1 - 2006

Skrikarunge

Ho remja og skreik støtt ho Maren.
Fortvila vart mora, ho Karen.
"No tek eg ein song,"
sa Karen ein gong.
"Prøv først med det gode," sa faren.
J.H.